

Talousarvio vuodelle 2024 ja taloussuunnitelma vuosille 2025-2026

Kunnanhallitus 27.11.2023 § 251
285/02.02.00.00/2023

Valmistelija: talous- ja hallintojohtaja

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnittelukausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Talousarviolla ja -suunnitelmalla on kunnassa kolme päätehtävää: Ensiksi niissä asetetaan palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet. Toiseksi talousarvioon ja -suunnitelmaan budjetoidaan menoja ja tuloja koskevat arviot eri tehtäville ja hankkeille. Kolmanneksi talousarviossa ja -suunnitelmassa osoitetaan, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan.

Sonkajärven kunnan talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2025-2026 on valmisteltu pienenevän tulopohjan ja nousevien kustannusten ristipaineessa. Väestömuutokset pienentävät kunnan rahoituspohjaa, koska valtionosuuksien määrä riippuu ennen muuta kunnan asukasmäärästä, ja kunnallisveron määrä kunnan työikäisen väestön määrästä ja työllisyysasteesta. Sonkajärven kunnassa asui vuoden 2022 lopussa 3 669 henkilöä. Vuonna 2030 väestömääräksi ennakoidaan 3 248 asukasta.

Vuonna 2024 verotulojen ennustetaan laskevan 7,8 %:ia hyvinvointialueuudistuksesta johtuen. Verotulojen kasvuksi ennustetaan 2,9 % vuonna 2025 ja 1,9 % vuonna 2026. Kuntaliiton valtionosuusennusteen mukaan vuonna 2024 kunnan valtionosuus tulee olemaan 4,4 milj. euroa. Vuosina 2025 ja 2026 valtionosuudet tulevat kasvamaan, kun vastuu TE-palveluiden järjestämisestä siirtyy kunnille. Muutoksen tulisi valtion rahoitusperiaatteiden mukaisesti olla kunnille kustannusneutraali, eli kunnan tulopohjan tulisi kasvaa saman verran kuin mitä sen kustannukset kasvavat. Inflaatiosta aiheutuvaksi kustannusten nousuksi ennakoidaan 3,0 % vuonna 2024, 3,2 % vuonna 2025 ja 3,6 % vuonna 2026.

Vuodesta 2023 eteenpäin kuntien valtionosuuksia leikataan lisää, kun rahoitusta siirretään edelleen kunnilta hyvinvointialueille. **Leikkausten kuntakohtaiset määrät eivät ole vielä tiedossa, eikä näitä lisäleikkauksia ole vielä pystytty huomioimaan taloussuunnitelmassa.** Vuosien 2023 ja 2024 leikkaukset toteutetaan takautuvasti vuosina 2025, 2026 ja 2027.

Väestökehitys ja erityisesti nuorempien ikäluokkien pieneneminen ja toisaalta yli 75-vuotiaiden ikäluokan kasvaminen aiheuttavat muutostarpeita kunnan palveluverkolle. Pohdittavaksi tulee esimerkiksi se,

minkälainen varhaiskasvatus- ja kouluverkko ja toisaalta minkälaisia ikäihmisten asumisen ratkaisuja kunnassa tarvitaan.

Sonkajärven kunnanvaltuusto on tehnyt 14.11.2022 päätöksen vesihuoltolaitoksen yhtiöittämisestä. Yhtiön toiminta alkaa 1.1.2024. Tästä syystä vesihuoltolaitos-taseyksikkö on poistettu kunnan taloussuunnitelmasta vuosilta 2024-2026. Vesihuoltolaitoksen toimintatuottoja poistuu taloussuunnitelmasta noin 1,1 milj. euroa, toimintakuluja 1,0 milj. euroa ja poistoja 0,3 milj. euroa.

Taloussuunnitelmakauden suurin kuntien tehtäväkenttään liittyvä muutos tulee olemaan työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuun siirtyminen kunnille 1.1.2025 lähtien. Tämän hetken linjauksen mukaan palvelut siirrettäisiin kunnalle tai useammasta kunnasta muodostuvalle yhteistoiminta-alueelle, jonka työvoimapohjan on oltava vähintään 20 000 henkilöä. Tämä vastaa kokoluokaltaan nyt käynnissä olevien työllisyyden kuntakokeilujen vähimmäiskokoa. Jos kunta ei täytä yksin palvelujen järjestämisen kriteerejä, sen olisi muodostettava yhteistoiminta-alue toisen tai toisten kuntien kanssa. Sonkajärven kunnan työvoimapohja ei täytä vaadittua 20 000 henkilön rajaa, joten palvelu on järjestettävä yhteistyössä toisen kunnan tai kuntien kanssa. Sonkajärven kunta on hakenut poikkeuslupaa TE-palveluiden järjestämiseksi Ylä-Savon työllisyysalueena, johon Sonkajärven lisäksi kuuluisivat Iisalmi, Pielavesi, Vieremä ja Kiuruvesi.

Kunnan investointipaineet ovat merkittävät. Teknisen lautakunnan valmisteleman kymmenen vuoden investointikehikon (2021–2030) mukaan investointien nettosumma oli noin 16,0 miljoonaa euroa, eli keskimäärin 1,6 miljoonaa euroa per vuosi. Investointisuunnitelma on päätetty päivittää, koska kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta on päätetty yhtiöittää, jolloin investointisuunnitelmasta poistuvat vesihuoltolaitoksen investoinnit.

Sonkajärven kunnassa on laadittu vuonna 2018 kiinteistöselvitys. Selvityksessä todetaan, että Sonkajärven kunnalla on kunnan omistamia rakennuksia noin 10 brm²/asukasta kohden ja Sonkajärven kunnan kiinteistöjen hallinta/omistustaso on 70 % yli kuntien keskiarvon. Sonkajärven kunta on selvityksen valmistumisen jälkeen toteuttanut kiinteistöstrategiaansa irrottautua kunnan perustoimintojen kannalta tarpeettomista kiinteistöistä.

Sonkajärven kunnanvaltuusto on hyväksynyt talouden tasapainottamissuunnitelman 28.6.2021. Talouden tasapainottamissuunnitelma sisältää talouden tasapainottamistoimenpiteitä vuosille 2021–2030. Talouden tasapainottamissuunnitelman tarkoituksena on ohjata vuosien 2022–2030 talousarvio- ja suunnitelmavalmistelua sekä kunnan ja toimielinten talousraameja. Tuleva väestökehitys tulee määrittämään tarkemmin, mitä toimenpiteitä ja millä aikataululla on mahdollista toteuttaa. Talouden tasapainottamissuunnitelman toimenpiteet on huomioitu mahdollisuuksien mukaan talousarviossa 2024 ja taloussuunnitelmassa 2025-2026.

Talousarvion 2024 toimintatuotot ovat 4,7 milj. euroa, toimintakulut -15,6 milj. euroa ja toimintakate -10,9 milj. euroa. Ulkoisten toimintatuottojen osalta oletuksena on, että hyvinvointialue jatkaa kunnan omistamien sote- ja pelastustoimen kiinteistöjen vuokraamista koko suunnitelmakauden ajan. Velvoite vuokraamiseen hyvinvointialueilla päättyy 31.12.2025.

Vuoden 2024 veroprosentit ovat:

tuloveroprosentti	8,6 %
yleinen kiinteistöveroprosentti	1,00 %
vakituisen asunnon kiinteistöveroprosentti	0,55 %
muiden asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti	1,25 %
voimalaitosten kiinteistöveroprosentti	3,10 %
yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöveroprosentti	0,00 %
rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistöveroprosentti	ei määrätty
maapohjan yleinen kiinteistöveroprosentti, mikäli hallituksen esitys vahvistetaan eduskunnassa	1,30 %

Vuonna 2024 tuloveron määräksi arvioidaan 4,8 milj. euroa, kiinteistöverotuloksi 1,0 milj. euroa ja yhteisöveroksi 1,6 milj. euroa, yhteensä 7,4 milj. euroa. Valtionavustusten määräksi arvioidaan 4,6 milj. euroa. Vuosikate on 1,3 milj. euroa, tilikauden tulos -38 000 euroa ja tilikauden ylijäämä 163 000 euroa.

Vuonna 2025 tilikauden ylijäämäksi ennustetaan 0,6 milj. euroa ja 0,5 milj. euroa vuonna 2026. Suunnitelmakauden tulos on 1,3 milj. euroa ylijäämäinen. **On kuitenkin huomattava, että vuosien 2025 ja 2026 ennakoituissa tuloksissa ei ole huomioitu vuodesta 2023 eteenpäin kohdistuvia valtionosuuksien lisäleikkauksia, joista valtiovarainministeriö tiedotti 18.11.2023. Näin ollen on todennäköistä, että tilikausien 2025 ja 2026 tulokset tulevat olemaan merkittävästi ennakoitua heikompia.**

Vuoden 2024 nettoinvestoinnit ovat 1,6 milj. euroa.

Investointisuunnitelman mukaiset nettoinvestoinnit suunnitelmavuosille 2025 – 2026 ovat yhteensä 4,6 milj. euroa. Merkittävimmät investoinnit vuosina 2025-2026 ovat (investoinnin kokonaiskustannus nettona) Sonkajärven urheilukentän peruskorjaus (0,4 milj. euroa), Sonkajärven tori (0,3 milj. euroa), Jyrkkäkosken Ruukintuvan muutos- ja peruskorjaustyöt (0,4 milj. euroa), Aittokosken päärakennuksen saneeraus (0,6 milj. euroa), Sukevan päiväkodin julkisivun ja katon maalaus (0,2 milj. euroa) sekä Sukevantien kääntymiskaistan rakentaminen valtatie 5:lle (0,2 milj. euroa)

Vuonna 2024 ei oteta uutta pitkäaikaista lainaa. Vuonna 2025 uutta pitkäaikaista lainaa otetaan 1,0 milj. euroa ja vuonna 2026 1,0 milj. euroa. **Mikäli suunnitellut valtionosuuksien lisäleikkaukset toteutuvat, on lainan tarve arvioitava uudelleen.**

Ryhmä 6 on tehnyt 15.5.2023 valtuustoaloitteen kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Kunnanhallitus on käsitellyt aloitetta 29.5.2023 § 129 ja päättänyt, että aloite käsitellään vuoden 2024 talousarviovalmistelun yhteydessä. Aloitteessa esitettiin nuoriso- ja liikuntasihteerin tehtävien eriyttämistä siten, että liikuntasihteerin tehtäviin lisätään kunnan hyvinvointivastaavan tehtävät. Lisäksi esityksen mukaan viestintävastuuta tulisi tehostaa ja tehtävä lisätä esimerkiksi kulttuurisihteerin tehtäviin, jolloin tehtävä muuttuisi 100 prosenttiseksi. Vaihtoehdoksi esitettiin, että kuntaan palkataan hyvinvointiaktivaattori.

Talousarviovalmistelua on tehty hyvin tiukassa taloudellisessa tilanteessa. Nykyisellä toiminnan volyymilla talousarvioesitys vuodelle 2024 on saatu noin 160 000 euroa ylijäämäiseksi. On tiedossa, että kunnan valtionosuuksiin kohdistuu lähivuosina lisäleikkauksia, joiden täsmälliset määrät eivät ole vielä tiedossa. Sonkajärven kunnan ei ole mahdollista lisätä kunnan henkilöstömäärää samalla, kun väestömäärä pieneneminen

johtaa tulopohjan (verotulojen ja valtionosuuksien) heikkenemiseen ja valtionosuuksiin kohdistuu lisäksi lisäleikkauksia.

Sonkajärven kunnan Hyte-työryhmä on puolestaan tehnyt aloitteen siitä, että 1.1.2023 kuntiin tuleva hyvinvointiraha kohdennetaan ja budjetoidaan kunnassa tehtävään hyvinvointityöhön. Kunnanhallitus on 29.5.2023 § 130 päättänyt, että myös tämä aloite käsitellään vuoden 2024 talousarviovalmistelun yhteydessä.

Kuntiin osoitettava hyvinvointiraha on osa kunnan peruspalvelujen valtionosuutta, joka on yleiskatteinen määräraha. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka valtionosuus määräytyy tiettyjen kriteerien perusteella (esim. väestömäärä, ikärakenne, työllisyysaste jne.), on kunnan harkinnassa, mihin se peruspalvelujen valtionosuuden kohdentaa. Hyvinvointiraha ei ole myöskään lisärahaa kunnalle, vaan osa normaalia valtionosuusrahoitusta.

Sonkajärven kunta tekee hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä monella eri sektorilla, mm. koulutuksessa, varhaiskasvatuksessa, vapaassa sivistystyössä ja teknisessä toimessa. Viime kädessä kaikki kunnassa tehtävä työ tähtää kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Esimerkiksi peruspalvelujen hyvä saavutettavuus voidaan nähdä tärkeänä kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävänä tekijänä. Peruspalvelujen saavutettavuus onkin asia, joka Sonkajärven kuntastrategian mukaan on kunnan keskeinen tavoite ja vetovoimatekijä.

Lisäksi Sonkajärven kunta on osoittanut talousarviossa 2024 merkittäviä määrärahoja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Talousarviossa 2024 on varattu 60 000 euron määräraha sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöavustuksiin, 4 000 euroa Perheentalon toimintaan ja 10 000 euroa Hyte-työryhmän esittämään hyvinvointirahaan, jonka kohdentamisessa voidaan käyttää osallistavaa budjetointia. Lisäksi perheentalon toimintaan kohdennetaan varhaiskasvatuksen henkilöstöresursseja.

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:

Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle, että se hyväksyy Sonkajärven kunnan talousarvion vuodelle 2024 ja taloussuunnitelman vuosille 2025-2026. Kunnanhallitus päättää, että talous- ja hallintojohtaja sekä pääkirjanpitäjä voivat tehdä talousarviokirjaan teknisiä korjauksia. Lisäksi talous- ja hallintojohtaja sekä pääkirjanpitäjä voivat tehdä talousarvioon vielä ennen valtuustokäsittelyä muutoksia, jotka johtuvat valtuuston tekemästä päätöksestä yhtiöittää kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta ja ovat tämän päätöksen teknistä toimeenpanoa.

Asian käsittely:

Investointiosa

Helena Kainulainen ilmoitti olevansa esteellinen käsittelemään investointia Sonkajärven vedenpinnan nosto osallisuusjäävyyden perusteella ja hän poistui ko. investointiasian käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi. Laura Heiskanen esitti, että investointi Sonkajärven vedenpinnan nosto siirretään vuodelta 2024 vuodelle 2025. Eino Luukkonen kannatti Laura Heiskasen esitystä. Keskustelun jälkeen puheenjohtaja totesi, että kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että investointi Sonkajärven vedenpinnan nosto siirretään vuodelta 2024 vuodelle 2025.

Eino Luukkonen esitti, että investointi Sukevan koulun varavoimakoneen hankinta ja asennus siirretään vuodelta 2025 vuodelle 2024. Merja

Tuovinen kannatti Eino Luukkosen esitystä. Keskustelun jälkeen puheenjohtaja totesi, että kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että investointi Sukevan koulun varavoimakoneen hankinta ja asennus siirretään vuodelta 2025 vuodelle 2024.

Ilpo Kärkkäinen esitti, että investointi Jäähallin kylmäaineen muutostyöt siirretään vuodelta 2026 vuodelle 2025. Merja Tuovinen kannatti Ilpo Kärkkäisen esitystä. Keskustelun jälkeen puheenjohtaja totesi, että kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että investointi Jäähallin kylmäaineen muutostyöt siirretään vuodelta 2026 vuodelle 2025.

Merja Tuovinen esitti, että investointi Aittokosken päärakennuksen saneeraus poistetaan investointisuunnitelmasta. Ilpo Kärkkäinen kannatti Merja Tuovisen esitystä. Keskustelun jälkeen puheenjohtaja totesi, että kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että investointi Aittokosken päärakennuksen saneeraus poistetaan investointisuunnitelmasta.

Merja Tuovinen esitti, että investointia Jyrkkäkosken Ruukintuvan muutos- ja peruskorjaustyöt muutetaan seuraavasti: Investointiin ei varata määrärahaa vuodelle 2024 ja että vuodelle 2025 investointiin varataan 300 000 euron sijaan 100 000 euron määräraha Ruukintuvan katon peruskorjaukseen. Eino Luukkosen kannatti Merja Tuovisen esitystä. Puheenjohtaja totesi, että asiassa on tehty pohjaesityksestä poikkeava kannatettu esitys, joten asiasta on äänestettävä. Puheenjohtaja teki seuraavan äänestysjärjestysehdotuksen: äänestys suoritetaan kädennostoäänestyksenä. Kunnanhallitus yksimielisesti hyväksyi äänestysjärjestysehdotuksen. Suoritettuna kädennostoäänestyksessä kunnanjohtajan pohjaesitystä kannattivat Askko Julkunen ja Pirjo Rönkkö. Merja Tuovisen esitystä kannattivat Ilpo Kärkkäinen, Eino Luukkosen, Merja Tuovinen, Riitta Tommila ja Laura Heiskanen. Puheenjohtaja totesi, että äänin 2-5 Merja Tuovisen esitys tuli kunnanhallituksen päätökseksi.

Laura Heiskanen esitti, että investoinnin Mustikkasuonpuiston lähiliikunta-paikka määräraha 50 000 euroa vuodelta 2025 siirretään vuodelle 2024. Merja Tuovinen kannatti Laura Heiskasen esitystä. Keskustelun jälkeen puheenjohtaja totesi, että kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että investoinnin Mustikkasuonpuiston lähiliikuntapaikka määräraha 50 000 euroa vuodelta 2025 siirretään vuodelle 2024.

Laura Heiskanen esitti, että Myllymetsän ja Siikalammen leikkipuistojen kunnostukseen varataan 40 000 euron määräraha vuodelle 2024. Merja Tuovinen kannatti Laura Heiskasen esitystä. Keskustelun jälkeen puheenjohtaja totesi, että kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että Myllymetsän ja Siikalammen leikkipuistojen kunnostukseen varataan 40 000 euron määräraha vuodelle 2024.

Päätös

Kunnanhallitus:

Kunnanhallitus päätti esittää kunnanvaltuustolle, että se hyväksyy Sonkajärven kunnan talousarvion vuodelle 2024 ja taloussuunnitelman vuosille 2025-2026 seuraavilla muutoksilla:

Kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että investointi Sonkajärven vedenpinnan nosto siirretään vuodelta 2024 vuodelle 2025.

Kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että investointi Sukevan koulun varavoimakoneen hankinta ja asennus siirretään vuodelta 2025 vuodelle 2024.

Kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että investointi Jäähallin kylmäaineen

muutostyöt siirretään vuodelta 2026 vuodelle 2025.

Kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että investointi Aittokosken pääarakennuksen saneeraus poistetaan investointisuunnitelmasta.

Kunnanhallitus päätti äänin 2-5, että investointia Jyrkkäkosken Ruukintuvan muutos- ja peruskorjaustyöt muutetaan seuraavasti: Investointiin ei varata määrärahaa vuodelle 2024 ja että vuodelle 2025 investointiin varataan 300 000 euron sijaan 100 000 euron määräraha Ruukintuvan katon peruskorjaukseen.

Kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että investoinnin Mustikkasuonpuiston lähiliikuntapaikka määräraha 50 000 euroa vuodelta 2025 siirretään vuodelle 2024.

Kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että Myllymetsän ja Siikalammen leikkipuistojen kunnostukseen varataan 40 000 euron määräraha vuodelle 2024.

Kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että talous- ja hallintojohtaja sekä pääkirjanpitäjä voivat tehdä talousarviokirjaan teknisiä korjauksia. Lisäksi talous- ja hallintojohtaja sekä pääkirjanpitäjä voivat tehdä talousarvioon vielä ennen valtuustokäsittelyä muutoksia, jotka johtuvat valtuuston tekemästä päätöksestä yhtiöittää kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta ja ovat tämän päätöksen teknistä toimeenpanoa.
